

 Intervencijska pot

Vstajenje Primorske (Vstala Primorska)

Besedilo: Lev Svetek-Zorin

Glasba: Rado Simoniti

Nekdaj z bolestjo smo v sebe zaprli
svoje ponižanje, svoje gorje,
krik maščevanja na ustnih zatrli,
ga zakopali globoko v srce.

Toda glej, planil vihar je presilen,
kot pajčevine raztrgal okov,
šinil je zopet žar novega dneva
tja do poslednjih primorskih domov.

Strojnice svojo so pesem zapele,
zrak je pretreslo grmenje topov,
širne poljane so v ognju vzplamtele,
klic je svobode vstal sredi gozdov.

Vstala Primorska si v novo življenje,
z dvignjeno glavo korakaj v nov čas!
V borbah, ponižanju, zmagah, trpljenju
našla si končno svoj pravi obraz.

Po razpadu Avstro-Ogrske je bila Primorska z Rapalsko pogodbo leta 1920 priključena Kraljevini Italiji, kar je za lokalno slovensko prebivalstvo pomenilo nasilno raznarodovanje pod fašističnim režimom Benita Mussolinija. Zaradi prepovedi rabe slovenskega jezika, ukinjanja slovenskih društev, časopisov in kulturnih ustanov ter sistematičnega preganjanja intelektualcev, učiteljev in duhovnikov so primorski Slovenci postali ena prvih žrtev fašizma v Evropi. Iz tega zatiranja ter silovitega narodnega boja in zavestnega upora proti fašizmu se je rodila pesem *Vstajenje Primorske*, znana tudi kot *Vstala Primorska*.

Avtor **Lev Svetek - Zorin** jo je napisal februarja **1944** v kurirski karavli na Križni Gori nad Colom, potem ko ga je navdihnili pogled na Vipavsko dolino, Kras in Tržaški zaliv, ter jo še isti večer prebral na lokalnem mitingu.

Pesem je kasneje uglasbil **Rado Simoniti** za proslavo leta **1968**, pri čemer je za refren načrtno uporabil melodijo iz uglasbitve pesmi *Bazovica* skladatelja **Frana Edvarda Venturinja** in s tem obe delno povezal na simbolni ravni.

Danes *Vstala Primorska* živi kot slovenska rodoljubna pesem, **neuradna primorska himna**; kot del kolektivnega spomina je **zgodovinski dokument v glasbeni obliki**, ki govori o tem, kako je bila slovenska identiteta na Primorskem potisnjena na rob in kako se je iz tega roba dvignila v zavesten upor.

Pri izvedbi pa velja posebnost, da občinstvo **vstane šele ob refrenu Vstala Primorska**.

Viri:
Združenje protifašistov, borcev za vrednote
NOB in veteranov Koper, Kombinatk, Wikipedija; Gemini